

Recenzent: dr hab. Dariusz Przybylski
Wydział Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina
Warszawa

Warszawa, 30.10.2018

Recenzja

w przewodzie doktorskim **mgra Romana Czury** w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej kompozycja i teoria muzyki, w specjalności kompozycja, wszczętym w dniu 23 czerwca 2016 – na podstawie utworu *Concierto ardiente* na gitarę i orkiestrę wraz z opisem autorskim – wykonana na zlecenie Rady Wydziału Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu, Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach.

OCENA DOROBKU DOKTORANTA

Pan Roman Czura rozpoczął studia kompozytorskie w Akademii Muzycznej w Krakowie u prof. Anny Zawadzkiej-Gołosz (instrumentacja z prof. Zbigniewem Bujarskim). Uzyskawszy tytuł licencjata, kontynuował naukę kompozycji u prof. Eugeniusza Knapika na Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach i ukończył ją z wynikiem celującym w roku 2013. Jako stypendysta programu Erasmus w 2012 studiował także u prof. Jurisa Karlsonsa na Łotewskiej Akademii Muzycznej w Rydze. Regularnie konsultuje też swoje kompozycje z niemieckim kompozytorem Volkerem Davidem Kirchnerem (od 2006 roku). Od roku 2013 jest doktorantem AM w Katowicach, promotor prof. dr hab. Eugeniusz Knapik.

Uczestniczył w kursach mistrzowskich, seminariach i konferencjach m.in. w Hamburgu, Rydze, Katowicach i Krakowie.

Od roku 2014 prowadzi zajęcia dydaktyczne na Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach.

W latach 2007-18 otrzymał cztery nagrody w konkursach kompozytorskich oraz kilka stypendiów naukowych. Współzałożyciel Koła Naukowego Studentów Kompozycji "Il Cannone" (2010), członek zarządu Stowarzyszenia Artystów Polskich, członek-kandydat Związku Kompozytorów Polskich.

Doktorant jest autorem dwóch artykułów naukowych, występował publicznie z wykładami nt. symfonii XXI wieku oraz prowadził prelekcję o Hansie Eislerze.

Doktorant posiada na swoim koncie kilka prawykonań: *Koncertu fortepianowego "Kraftfelder"*, motetu *Wie liegt die Stadt so wuest* na chór mieszany, *...on the*

riverside, ner neshema na orkiestrę, *II Symfonii "Wie ein Naturlaut"* na wielką orkiestrę symfoniczną, *Do prostego człowieka* na sopran i orkiestrę, *Ptasie radio* na chór, *Angels i segadors* na dwa fortepiany, *Aladaghar* na osiem fletów.

Dorobek doktoranta Romana Czury oceniam na spełniający kryteria w toku postępowania o nadanie stopnia doktora.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Doktorant mgr Roman Czura przedstawił kompozycję *Concierto ardiente* (2015-16) na gitarę i orkiestrę oraz jej autorską analizę.

KOMPOZYCJA

Concierto ardiente (2015-16) na gitarę i orkiestrę składa się z trzech ustępów:

- I. Moderato, sognando
- II. Adagio molto
- III. Allegro vivace

Czas trwania utworu 16-17 minut.

Partytura poprzedzona została wykazem składu instrumentalnego utworu, który przeznaczony jest na pojedynczą obsadę instrumentów dętych drewnianych, 2 waltornie, 2 trąbki, puzon, kotły, 4 perkusje, fortepian, solową gitarę oraz smyczki, których obsada została dokładnie podana w partyturze. Kompozytor zawarł również dodatkowe informacje wykonawcze, całość sporządzona została w językach niemieckim i angielskim.

Partytura została sporządzona klarownie i czytelnie. Utwór, inspirowany muzyką hiszpańską, rozpoczyna się charakterystycznym motywem obiegowym, który stał się motywem przewodnim całego dzieła. Część pierwsza *Moderato, sognando* wyzyskuje ornamentykę kojarzącą się z flamenco, temat główny prezentuje solowa gitara, aby później został on przetwarzany w warstwie orkiestrowej. W części pierwszej gitara potraktowana została na równi z zespołem orkiestrowym i często akompaniuje solowym instrumentom zespołu. Pod względem formy mamy do czynienia z formą ABA', gdzie środkowym odcinkiem jest marsz *Subito animato, alla marcia*. Część druga to *Adagio molto*, quasi-passacaglia, gdzie wyzyskana została śpiewność instrumentu solowego na tle brzmienia zespołu smyczkowego podbarwionego instrumentami dętymi oraz incydentalnie wykorzystaną perkusją. Część trzecia *Allegro vivace* to rondo, gdzie instrument solowy konkuruje z orkiestrą. Finałowa część jest najbardziej złożona formalnie, jednak poprzez zastosowanie żywych "hiszpańskich" rytmów jest spójna i tworzy efektowne zakończenie koncertu gitarowego.

Ciekawym pomysłem jest zastosowanie uogólnionej formy flamenco, które wychodzi od śpiewu a przechodzi w taniec, można zauważyć tę strukturę w *Concierto ardiente*, gdzie kompozycja rozpoczyna się śpiewnymi frazami, a kończy rytmicznym finałem o tanecznej proveniencji. Jest to bardzo inspirujący pomysł dla wykonawcy partii solowej, który może znaleźć punkt zaczepienia w muzyce flamenco i nadać utworowi zamierzony przez kompozytora charakter i koloryt.

Partia solowa gitary prezentuje bogate możliwości artykulacyjne i barwowe tego instrumentu, mamy do czynienia ze śpiewnym prowadzeniem melodii *legato*, również w układach polifonicznych, a także grę akordową, często wyzyskującą oryginalne rytmy oraz "perkusyjność" instrumentu solowego. W solowych kadencjach kompozytor postanowił ukazać możliwości wirtuozowskie gitary, występują szybkie przebiegi, często oparte na ustalonych układach i ich przesunięciach transpozycyjnych. Zauważyć można, iż kompozytor ściśle współpracował z gitarzystą, co zostało także opisane w pracy doktorskiej. Partia gitary prezentuje się profesjonalnie w najmniejszych szczegółach, jest bogata fakturalnie i artykulacyjnie, ukazuje instrument solowy w wielu nastrojach i kolorytach.

Partia orkiestry posiada nie tylko funkcję akompaniamentu, ale w wielu odcinkach przejmuje rolę pierwszoplanową, od muzyków wymagana jest często gra wirtuozowska, przy czym na uwagę zasługuje oryginalna instrumentacja i zachowanie odpowiedniego balansu z instrumentem solowym.

W warstwie orkiestrowej na uwagę zwraca bogactwo środków wykorzystanych do budowania odpowiedniego kolorytu i wydobycia z zespołu wykonawczego zamierzonych kombinacji barwowych, często odnoszących się do inspiracji muzyką hiszpańską. Kompozytor z wyczuciem łączy brzmienia poszczególnych grup orkiestrowych. W sferze organizacji materiału dźwiękowego zastosowane zostały liczne stuktury horyzontalne, będące jedną ze składowych wielowarstwowej faktury. Myślenie planami dźwiękowymi pozwala stwierdzić, iż kompozytor świadomie korzysta z zaprojektowanego aparatu wykonawczego. Rozedrgana faktura orkiestrowa w miejscach szczególnych, jak kulminacje *tutti* czy nagłe „zrywy” dynamiczne ukazują opanowanie techniki orkiestrowej. Wielobarwność partii orkiestrowej uzyskana została poprzez stosowanie układów polifonicznych oraz imitacyjnych w poszczególnych grupach instrumentów.

Kompozytor korzysta z centrów harmonicznych w poszczególnych odcinkach dzieła.

Concierto ardiente jest dziełem oryginalnym, choć utrzymanym w tradycji gatunku koncertu na instrument solowy z orkiestrą. Inspiracją była forma muzyki flamenco, co zostało ciekawie wyzyskane w partyturze przez kompozytora. Utwór stanowi ciekawą pozycję repertuarową, a ze względu na inspirację i

zastosowaną brzmieniowość ma szansę być wykonywane przez wielu gitarzystów-wirtuozów.

PRACA PISEMNA

Praca pisemna jest autoanalizą kompozytorską przedstawionego w przewodzie doktorskim dzieła *Concierto ardiente* na gitarę i orkiestrę. Składa się ze wstępu, opisu inspiracji i genezy dzieła, właściwej analizy poszczególnych elementów dzieła muzycznego, podsumowania oraz bibliografii. W aneksach znajdziemy krótki zarys flamenco oraz spis utworów doktoranta powstałych w czasie studiów III stopnia.

Autor zwięźle opisuje swoje fascynacje gitarą, pomysł i inspiracje dotyczące koncertu gitarowego, a w szczególności zwrócenie się do uogólnionej makroformy flamenco. Kompozytor opisuje założenia ogólne dzieła, polegające na położeniu akcentu na wspólnym koncertowaniu instrumentu solowego i zespołu, konkutowaniu pomiędzy gitarą i zespołem, wirtuozowskich założeniach partii solowej, ale także poszczególnych partii instrumentalnych zespołu. Na ostateczny kształt partii gitary miała wpływ ścisła współpraca kompozytora z wykonawcą-gitarzystą, kompozytor wymienia pozytywne aspekty takiej współpracy. Następnie autor analizuje materiał muzyczny, który dzieli na temat główny i drugi kompleks motywów. Każda z części została zanalizowana pod względem formy, a opisowi towarzyszą tabele ilustrujące przebieg formalny dzieła. Autor podkreśla, iż ważnym elementem dzieła muzycznego jest dla niego zagadnienie melodyczne oraz tłumaczy zastosowane struktury harmoniczne charakterystyczne dla poszczególnych części koncertu. W aspekcie rytmu ciekawe staje się wyodrębnienie kategorii metrorytmicznych, takich jak rytmy ornamentalne, rytmy płynne, quasi-improwizujące, ostinata, wzory, polimetria, polirytmia, rytmy krzyżowe, zmienne metrum, rytmy flamenco. W podrozdziale dotyczącym instrumentacji i faktury czytelnik znajdzie opis rozwiązań zastosowanych przez autora, a także wytłumaczenie obranego składu instrumentalnego, który miał dopomóc w wyeksponowaniu możliwości barwowych i fakturalnych instrumentu solowego. Na uwagę zasługuje ciągłe myślenie kompozytora o balansie dynamicznym pomiędzy gitarą a zespołem. Autor opisuje redukcję w kadencji, zastosowaną po konsultacji z wykonawcą, a także specyficzne problemy instrumentowania na gitarę.

Praca pisemna jest znakomicie inkrustowana przykładami graficznymi partytury, co przybliży opisywane zagadnienia jej czytelnikowi.

Po zapoznaniu się z pracą pisemną można mieć pewność, iż autor świadomie operuje materiałem dźwiękowym zastosowanym w kompozycji, formą dzieła, a także pozostałymi elementami dzieła muzycznego. Praca analityczna jest

napisana stylistycznie bardzo dobrym językiem a układ strukturalny pozwala dokładnie zrozumieć materię muzyczną utworu.

KONKLUZJA

Stwierdzam, iż dorobek artystyczny i praca doktorska mgra Romana Czury spełniają wymagania art. 14 ustawy z dnia 14.03.2003 roku. Popieram wniosek o nadanie doktorantowi stopnia doktora w dziedzinie: sztuki muzyczne, dyscyplinie artystycznej: kompozycja i teoria muzyki.

Dariusz Pylybolski